

Mõnuste – mõnusasti koos!

MÕNUSTE KÜLA ARENGUKAVA 2010-2015

Projekti rahastaja on Kohaliku omaalgatuse programm

Sisukord

Sisukord

1. Sissejuhatus
2. Küla hetkeolukord ja üldine kirjeldus
 - 2.1. Ajalugu
 - Muinasaeg
 - Peale põhjasõda 1710 – 1712 a
 - Kernu, end *Kirna* mõis
 - Mõnuste paemurd
 - Mõisamaa
 - Enne kolhoosi
 - Kolhoosiaeg
 - Pilk minevikku
 - 2.2. Paiknemine
 - 2.3. Elanikkond
 - 2.4. Looduslikud olud
 - 2.5. Infrastruktuur
 - 2.6. Külaelanike koostöö
 - 2.7. Inimesed
3. Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud.
4. Küla vajadused
5. Küla tulevikupilt 2015
6. Eelisarendatavad valdkonnad
7. Tegevuskava aastateks 2010-2015
8. Arengukava jälgimine ja korrigeerimine
9. Kokkuvõte
10. Kasutatud kirjandus

Sissejuhatus

Mõnuste küla asub Harju maakonnas, Kernu vallas. Külas elab 2009 a novembri seisuga 68 püsielanikku. Suurem osa elujõulisest külaelanikkonnast on seotud pealinnaga töökoha või kooli kaudu. Seni on kokku saadud ainult üksikutel tähtpäevadel.

Arengukava tegemiseks planeeritud kokkusaamised, küsitlused ja vestlusringid on aidanud kaasa ühtse kogukonna tekkimisele ja eesmärgistatud edasiminekuks.

Arengukava tegemine ei ole eesmärk omaette, vaid kogu küla jätkusuutlik areng, inimeste heaolu ja kogukonnatunde olemasolu on see, mida me tahame läbi arengukava olemasolu ja seal sisalduvate tegevuste saavutada.

Käesolev arengukava on Mõnuste küla elanike ühine arusaam ja soov näha oma koduküla aastate pärast just sellisena.

2. Küla hetkeolukord ja üldine kirjeldus

2.1. Ajalugu

Muinasasula

Mõnuste küla on olnud inimeste eluasemeks juba muinasajal.

Selle kinnituseks on Uuetoa, Rometi ja Tõnupõllu maaüksustel paiknev arheoloogiamälestiste hulka kuuluv ning kaitse alla võetud muinasaegne asulakoht.

Ajast peale põhjasõda 1710 – 1712.a.

Põhjasõja aeg, mis kestis ca 10 aastat, oli oma rüüstamistega raske aeg eesti rahvale. Eestis lõppes see küll 1710 a-l, kuid käis edasi veel sõjas olevate riikide vahel 11 aastat ning rahu sõlmiti alles 1721 a Uusikaupungis. Lisaks sellele 1710-1712 a pääses valla katk, mis hävitas sõjast järele jäänud eesti rahvast veelgi. Tartu ülikooli prof. Madissoni uuringute järgi oli sõja ja katku tagajärjel hukkunud eestlase arv 326.000. Pärast katku võis eestlasi olla napilt 90.000. Tallinna 20.000 elanikust jäi vaevu järele 2000. Enne põhjasõda ja katku elas Hageri kihelkonnas 3415 inimest, katku ajal suri 2621, ellu jäi vaid 749 inimest. Koos inimestega hävisid ka loomad, 1712 a oli Hageri kihelkonnas vaid 196 hobust, 315 härga ja 348 lehma. Samast aastast pärinevas väljavõttes Hageri koguduse arhiivmaterjalidest on loetletud Mõnuste aladel järgmised talud, külad ja mõisad: talud Tenu, Fromolt, Hans, Leppiko, Saunja Gaspor, Saunia, Jahn, Kulli, Leydi Michel (metsavaht), Kopjas, külad Mõnuste ja Saunja ning Kirna mõis.

Kernu, end Kirna mõis

Ajalooliselt kuulus Mõnuste küla Kernu mõisa maavaldusse. 18. sajandi lõpul, mil mõis kuulus **Tiesenhausenitele**, hakati esinduslikult välja ehitama mõisakeskust. 1810. aastal läks mõis pärsimisõigusega üle **Bernhard von Ungern-Sternbergile**. Nii algas mõisas ühe Baltimaades positsioonilt ja mõjujõult

võimsaima suguvõsa valitsusperiood. Õige pea alustati ka uue härrastemaja püstitamist. Valmis kõrge täiskelpkatusega tüüpiline varaklassitsistlik ehitis. Ungern-Sternberg asus ise elama Kohatu mõisa ning Kernusse kolis tema õde **krahvinna Johanna Bobrinskaja** ja tema abikaasa, Katariina II ja Grigori Orlovi vallaspoeg, **kindralmajor krahv Aleksei Bobrinski** (1762– 1813). Tõelised tõusuaastad saabusid aga Kernule 19. saj. alguskümnetel. Ungern-Sternbergide perekonnakroonika andmetel ehitati mõisamaja ümber aastatel 1810 -1813. Ehitusmaterjal murti mõisa oma kivimurrust, mis 19. sajandi keskpaiku sai ülevenemaaliselt tuntuks.

Mõnuste paemurd

Mõnuste küla Sepa talu kõrvalt hakkas Kirna mõisnik paekivi suurtes kogustes murdma 1843. aastal. Siinne dolomiitjas lubjakivi kõlbas hästi ehituskiviks. Parimad paekihid asuvad 7 m sügavusel. Paemurd on ligi 200 m pikk ja 50 m lai. Suurest august jääb läände veel teinegi kitsam ning lühem murre vagu. Kivikamakad veeti härgadega Tallinna sadamasse ja sealt laevaga Peterburi, kus kivi kasutati Neeva kanalite kindlustamisel, lisaku kiriku alusmüüri rajamisel, Talvepalee sise- ja välistöodes. Kividel olevat praegugi näha sisse raiutud firmamärki “Kirna”.

Mõnuste paekivi on kasutatud ka Tallinna ehitistes, Nissi kiriku lääneportaalis ning ümberkaudsete mõisahoonete välisseinte, sammaste, kapiteelide, pjedestaalide jmt. valmistamiseks.

Paemurru **hiilgeajad olid aastail 1843-1846**, kui siin sai hooajati tööd kuni 500 inimest, kes olid tulnud nii ümbruskonnast kui ka kaugemalt. Mõisamaade taludele müümise ajal jättis mõisnik 10-hektarise paekarjääriga “Muru metsa” (Muru mets) endale: maavara tuleb alles hoida. Eesti Vabariigi alguses sai „Murumetsast“ riigimets.

Mõnuste küla paemurru augud on olnud läbi aegade ümbruskonna koolidele kevadiseks õppematkaks. Paik on looduslikult väga huvitav, varasuvel võib leida seal õitsemas haruldasi orhideelisi. Endine karjääriala on väärt vaadata igale inimesele, kes minevikust ja loodusest huvitatud.

Mõisamaa

Mõisamaad on nimetatud läbi aegade erinevate erinimedega – küll karjamõisaks, suvemõisaks ning taluks. Esmakordselt on mainitud arhiivi andmetel **aastal 1725** Mõisamaa Mardi elukohana. Rohkem andmeid selle kohta pole. 1871 aastal kohanimeks Moisama ja 1913 aastal Moisama *Hoflandstelle*.

1922 aastal nimetati Mõisamaad karjamõisana.

Keskmise suurusega (52ha) talu ostis 1868 Taebla vallast pärit **Juhan Simson** 1750 rbl eest. 1872 ostis talu ära lesknaine **Christine Margaretha Kentmann**, kes 1880. a müüs talu edasi Tallinna kodanikule **Jakob Tremasele**. 1892 müüs Tremas talu riiginõunik **Ernest von Kotzebuele**. 1908 ostis selle koos Kirna ja Kohatu mõisa ning Loigu taluga ära Tallinna mees **Tõnis Saarmann**.

Tallinna volikogu liige Tõnis Saarmann pidas pandimaja ja oli tsaariaja rikkamaid eestlasi. Tallinnas, Paldiski mnt 3 on siimaani alles talle kuulunud üürisaun, mille ehitas linnapea Lender.

Erakordselt energiline ja kombineerimisvõimeline olevat olnud maalt tühja taskuga Tallinna tulnud talupoeg, pärastine majaomanik ja ettevõtja Tõnis Saarmann. Alustanud vedurijuhi abina ja tehes võlgu, trügis ta edasi jõukuse poole. 1885. aastal, linnavolikogu valimistel oli ta väikekaupmehena (Kleinhändler) üpris tagasihoidliku maksusummaga (2,50 rbl) vaid kolmanda klassi valija. Ka 1889. aastal oli ta veel väikekaupmees. Saarmann aga sammus kindlalt oma eesmärgi poole ja 1893. aastal oli ta esimest korda linnavolikogu liige. Möödunud sajandi algul oli ta juba mitme maja, sauna, pandimaja ja Kirna mõisa omanik, kus tal oli viinavabrik. Tema abikaasale Leena Saarmannile jäi pärandusena pärast mehe surma Kaunisaare mõisa saeveski, kus 1914. aastal oli 15 töölisi. Saarmanni kui kapitalisti ettevõtlikkusest annab tunnistust ka fakt, et kombineerides tegi ta sageli võlgu juba rikka mehena. Näiteks 1911. aastal oli ta Karl Einbergile võlgu 10 000 rubla. Tema rikkusest kõneleb aga tõsiasi, et 1911. aastal oli ainuüksi talle kuuluva Paldiski maantee sauna väärtus 66 000 rbl. Ilmselt kasutas Saarmann rikkuse kogumisel ka oma positsiooni linnavolikogu liikmena.

1917 aastal müüs Saarmann Mõisamaa, Kirna ja Kohatu mõisad ja Loigu talu edasi **Nikolai von Wrangelile**. Mõisamaaga hakkas tegelema Nikolai poeg **Woldemar von Wrangel**. Maaseaduse järgi läksid need maad Eesti Vabariigi omandusse. Hiljem tehti Mõisamaast asunikutalu. Mõisaomanikule jäi maad 55 ha, milline oli maksimaalne maa suurus ühe inimese kohta. 1939. aasta oktoobris jättis ta selle maha ja asus koos perega teele Saksamaale. Sattus aga ajakeerises Poolasse, kus poolakad ta mõrvasid.

Woldemar von Wrangel

Wrangelid elasid Mõisamaal ainult suveperioodil. Neil oli Tallinnas, Nõmmel oma maja, kus elasid talvel. Proua Anne-Marie korraldas jõukamate vanemate lastele suviti laagreid, kus tehti ka lihtsamaid talutõid (rohimine, hobuste hooldamine jms), sporditi ja veedeti koos aega. Poisid ja tüdrukud elasid erinevatel korrustel.

Sellest ajast on säilinud suur pesurull, kuhu voodilina täies suuruses vahele mahtusid. Nüüd on sattunud Mõisamaale päris tihti eakaid väliseestlasi üle maailma, kelle lapsepõlvesuved möödusid seal laagris olles.

Mõisamaal elanud kindrali poeg Woldemar oli **Hageri praost Thomsoni** väimees, ta abiellus praosti tütre **Anne-Mariega** ning neil sündis kolm last (s.1927- surn.2003 Liselotte, 1928 a Hans Olaf, hilisem Saksamaa *parlamentarian* ja 19? Klaus).

Mõisamaa maja arhitektuurist - suure viilkatusega, rõhtlaudvoodriga madalal paekivisoklil palkmaja mõlemal küljel on viilkatusega ärkliid. Esiküljel on kaldkatusega klaasveranda, kus on stiilne valgikuga tiibuks. Veel üks tiibuks on maja aiapoolsel küljel. Vasakus otsas on madala viilkatusega juurdeehitus.

Osaliselt on säilinud mõisaaegne allee.

Kolhoosi ajal elas talus kirju seltskond. Praegu on eraomandis.

Sügistormist 1809, Evald Renniku käsikirja põhjal

Endisest Haiba mõisast umbes paar km põhja pool asus eraldi maaüksus karjamõisana nimega Mõisamaa, suur ta polnud, põldu ca 50ha. Üldsuurus ulatus vähe üle 100ha, sealhulgas rohkesti metsa. Algselt kuulus Mõisamaa Haiba mõisale, et aga halvad ühendusteel raskendasid selle majandamist karjamõisana, anti üle Mõisamaa Kernu mõisale, sellele oli ta lähedam.

Aasta 1809 või 1810 sügisel oli läks üle Mõisamaa metsa äge torm, mis oli rindeline ja tõesti ainult kohaliku tähtsusega. Mõisamaa mets aga oli täielikult loogus maas.

*Mõisnik lubas ootamatult maha sadanud metsa **Hageri palvemaja** ehitajatele. Öösiti, kuuvalgel hakati härgade abil vedama palgikoormaid 12km kaugusel asuvasse Hagerisse. Päevad kulusid ju mõisale tööd tehes. Palvemaja valmis 1811 aasta sügisel.*

Enne kolhoosi

Heal lapsel mitu nime, nii on Mõnuste külal olnud läbi aegade mitmeid nimetusi.

Pärast valdade reformi, 1938 a kaardi järgi koosnes Mõnuste koguni kolmest osast: Mõnuste-Eest, Mõnuste-Takka ja Mõisamaa.

Enne1940 a toimusid Liivimaa talus pühapäevakoolid: Alise Reintam mängis harmooniumi ja juttu lugesid Leene ja Gustav Reintam.

Mõnuste külal on olnud läbi aegade oma turbaraba. Taludel olid kindlad kohad, kus kohast võis turvast võtta. Turbapätsid laoti virna erikujuliselt. Mõnel talul oli rabas ka oma varjualune. Turvast ladumas käisid tihti abiks teenijatüdrukud.

Enne kolhoosi oli taludes põhiliselt 2-3 lehma. Suuremad karjad olid Ristemal, üle 10 lehma, Mäel 6-8 lehma.

Augustikuu viimane pühapäev Mõnuste küla kiigel 1940 aastal. Seltskonna keskel "tütarlaps linnast" Lidia, Ristemäe Kalju, Undi Härbert, Aasa Edgar, Teisemetsa Hugo, Saunja Indrek, Mäe Elli ja Ants ja Aasu Linda.

Kolhoosiaeg

Mõnuste I ja Mõnuste II külade elanikud kogunesid kolhoosi asutamise koosolekule 6. aprillil 1949 aastal. Osavõtjaid oli 22. Külalisi oli 2, üks neist Tallinna Linna Saunade ja Pesumajade Trusti direktor. Kolhoos sai nimeks „Algus“. Kolhoosi esimeheks valiti Johannes Mikker, juhatuse teisteks liikmeteks Gustav Tõemets, Jaan Piksarv, Gustav Alender ja Valter Eha. Põhikirjale kirjutasiid alla kõik liikmed. Arvepidajaks oli Alma Põldaru.

Kolhoosi koosseisu kuulus 23 majapidamist 61 elanikuga, kellest töövõimelisi oli 31. Maad oli kolhoosil 420 ha. Loomasid - 31 hobust, 28 veist, 1 siga, 14 lammast ja 6 kodulindu. Kolhoosil oli algusaegadel raskusi loomakasvatuse riikliku plaani täitmisega. Esimese aasta tulu oli 1441,68 rubla.

1950 a jaanuaris palub kolhoosiesimees Mikker end vabastada ametist, kuna uut kandidaati käepärast pole saadetakse Mikker veebruaris täienduskursustele.

1950 aasta aprillis ühines „Algus“ kolhoosiga „Tee Tõusule“ (asus Nurme külas), ühinenud kolhoosi nimeks sai „Algus“. Sama aasta septembris ühines kolhoos „Algus“ kolhoosiga „Valgus“ (asus Kustja külas), uue kolhoosi nimeks sai „Valgus“. Väikekolhooside ühinemisi toimus vahepeal veelgi. 1974 a toimus ühinemine Haiba sovhoosiga, mille koosseisu kuulus 13 kunagist väikekolhoosi.

Anu Aas, Mäe talu, meenutab:

Kolhoosi ajal asus kontor Mõnuste külas Mäe talus. Põllutöölised said seal hommikuti brigadir Karla Püvve käest oma tööülesanded. Tööks võis olla loomadele sööda vedu, silo aukude avamine, sõnnikuvedu jms. Kui loomasõõta jagus vähe, toodi metsast lisaks männioksi, et pisutki vitamiine loomadele saaks. Samas Mäe talus ümmarguse laua taga toimus ka palga maksmine. Kassapidajaks oli Karin Pukki. Keskmise palk oli 20-25 rubla.

Kolhoosi ajal olid lehmad Ristemal (üle 20-ne), Sepal ja Saarel vasikad. Mäel oli 58 lehma ja 1 pull. Kolhoosi hobused olid Tõnuperes, Kupjal ja Aasul.

Sheffide e abitöölise majutamine toimus samuti Mäe talus. Abiks käidi mitmetel põllutöödel – juurvilja koristus, heina tegu jms. Kõige rohkem oli korraga 25 meest, vangid. Talu perenaine Mäe Maie keetis tööliste suppi suures katlas. Magati põrandal põhkude peal.

Mäe talu juures käis aastaid kord nädalas autokauplus. Lisaks kauba saamisele sai seal ka kõik külajutud ära räägitud.

Pilk minevikku

Tänase päeva seiuga on Mõnuste külas jäänud tühjaks või hävinud mitmeid talukohti – Oikma, Iisraeli, Ülevainu ja Allika saunakohad, Siiliniipi, Põõsaputsu ja Hiirevitsi. Kolm viimast toreda nimega kohta asusid Riisipere tee ääres enne Haibat. Oikma saunakoht asus vana prügimäe kõrval. Ülevainu saun Raja ja Linnumetsa vahel. Allika saun praegusel Väraval. Iisraeli Minni elas Linnumetsa ja Liiva vahel Liiva maa peal.

2.2. Küla paiknemise kirjeldus

Mõnuste küla on haja-asutusega küla, asukohaga Harjumaal Kernu vallas.

Läänes on Mõnuste küla piiriks Kernu vallapiir Nissi vallaga. Loodes on piirinaabriks Pohla küla, kirdes Ruila, Allika, Metsanurga ja Kohatu külad. Kernu ja Haiba külad on naabriteks kagus ning Kustja küla lõunas. Küla piiri pikkuseks on 29,7 km ning pindalaks 24,9 km².

Asfaltkattega riigimaanteed Tallinn-Pärnu-Ikla /4/ jääb külast 7 km /Haiba kaudu/ kaugusele ning Ääsmäe-Haapsalu –Rohuküla /9/ riigimaantee 10 km kaugusele. Riigile kuuluv kruuskattega kõrvalmaantee /11360/ Riisipere – Kernu jääb 2 km kaugusele.

Vallale kuuluvad teed Mõnuste - Kernu, Mõnuste - Haiba ja Aasu-Induvälja tee. Kõik need teed on kruusakattega. Kasutajateks on mitte üksnes külaelanikud vaid ka naaberkülade elanikud ja läbisõitjad ning tootmisotstarbeks kasutab neid teid valla suurim põllumajandusühistu. Mõnuste-Kernu tee tagab lühema ühenduse Riisipere-Kernu tee ja Tallinn – Pärnu - Ikla tee vahel. Aasu-Induvälja tee kaudu pääseb riigimaanteele Ääsmäe – Haapsalu - Rohuküla.

Vallakeskusest Haibast on külasse 3 km. Seal asuvad ka valla rahvamaja, perearstikeskus, postkontor, raamatukogu ja lasteaed. Naabervalla keskus Nissi jääb 8 km kaugusele. Külaelanike ainuke võimalus juurdepääsuks rongiliiklusele on Riisiperes, kus paikneb Elektriraudtee Tallinn-Riisipere-Tallinn Riisipere raudteejaam.

Väikelinnast Keilast 25 km ja pealinnast Tallinnast 45 km. Kaugused olulistest keskustest ei ole tänapäeva mõistes suured, kuid probleemiks, et otsesed juurdepääsu teed külasse on kruuskattega ning vajavad pidevat korrastamist. Sõiduolud halvenevad eriti kevadel ja sügisel.

2.3. Küla elanikkond

Küla on haja-asustusega, veidi tihedam asustus on praeguse külakeskuse ehk külakiige ümbruses. Mõnuste küla elanikkond moodustab 3% Kernu valla kogurahva arvust, jäädes külade pingereas 10.ndale kohale.

2009 a 1 novembri seisuga on rahvastikuregistri andmetel külas 68 alalist elanikku, sh 36 meest ja 32 naist. Ankeetküsitluse andmetel plaanivad tulevikus täiendavalt elama asuda vähemalt 13 inimest.

Elanikud vanusegruppide järgi:

0-7 aastaseid 6 inimest, sh 3 poissi ja 3 tüdrukut

8-17 aastaseid 8 inimest, sh 4 noormeest ja 4 neidu

18-25 aastaseid 9 inimest, sh 6 meest ja 3 naist

26-45 aastaseid 21 inimest, sh 12 meest ja 9 naist

46-65 aastaseid 16 inimest, sh 7 meest ja 9 naist

66 ja vanemad 8 inimest, sh 4 meest ja 4 naist

Tegemist on elujõulise külaga, kuna tööealiste vanusegrupp moodustab põhilise osa. Sooliselt on mehi ja naisi enam-vähem võrdselt.

Küsitluse põhjal moodustab täisealisest elanikkonnast kõige suurema osa kesk- ja keskeri haridusega inimesed (22 vastajat), järgnevad kõrgharidusega (12 vastajat) ja põhiharidusega (11 vastajat) elanikud.

Kõige suurema elanike arvuga majapidamine on Mõnuste külas paiknev Kernu valla sotsiaalmaja 15 elanikuga. Seejärel 5 elanikuga majapidamised – Allika, Ristema, Kubja ja Sepa talud.

Enamus küla inimesi käib tööl kas Kernu valla piirides või Tallinnas. Põhiliseks töö käimise vahendiks on auto.

Mõnuste küla elanikkond on valdavalt eestlased, sekka paar vene rahvusest inimest.

2.4. Küla looduslikud olud

Mõnuste küla maastik on üldiselt tasase pinnamoega. Põllud vahelduvad metsade, metsatukkade ning põldude vaheliste puu- ja põõsaribadega. Valdavalt on tegu segametsadega. Meie külas paiknevad ka head marja- ja seenemetsad.

Mõnuste küla veekogud **Ruila järv** ja **Hingu oja** kuuluvad Lääne-Eesti vesikonda. Ruila järv on makrofüüdi järv e. suurtaimerikas järv. Järve laiub 46,8 hektaril, keskmine sügavus 1 m ja suurim sügavus 2 m. Kaldajoone pikkus on 4690 m. Selle järve nimedena on veel kasutatud Ruilajärv ja Kernu Mäda järv. Hingu oja suubub Munalaskme oja, oja pikkus on 12,9 km ning valgala 54,7 km². Tüübilt kuulub heledaveeliste ja vähese orgaanilise aine sisaldusega jõgede hulka. A. Loopmanni (1979) andmeil asub oja lähe Mõnuste külast 1,5 km lääne pool, vallseljaku põhjanõlva all. Oja on peaaegu kogu ulatuses süvendatud ning voolab läbi metsade, soiste niitude ja soopõldude. Oja ümbrus on hõreda asustusega. 1993. a. oja keskjooksul tehtud uurimise käigus leiti nelja liiki kalu: arvukalt jõeforelli ja võldast, keskmisel arvukusel lepamaimu ja vähe haugi.

Mõnuste küla piiresse jääb **Ruila looduskaitseala** Ruila Raba ja Ruila järvega. Ala kuulub Natura 2000 võrgustikku. Eesmärgiks on Põhja-Eestile iseloomulike loo- ja soometsade, sooskoosluste ning sealsete kaitsealuste looma-, taime- ja seeneliikide kaitsmine. Ala maismaa pindala on 826,1 ha. Ruila raba on elukohaks mitmetele haruldastele linnurahva esindajatele nagu väikekonnakotkas, soo- ja roo-loorkull, must-toonekurg, jpt. Kaitsealustest taimeliikidest võime sellel kaitsealal liikudes kohata eesti soojumikat, kärbesõit, kaunist kuldkinga.

Mõnuste külas Uuetoa, Rometi ja Tõnupõllu maaüksustel paikneb arheoloogiamälestiste hulka kuuluv ning kaitse alla võetud muinasaegse asulakoht.

Sepa talu taga asub väike Mõnuste dolomiidikarjäär, kust raiuti kive Talvepalee jt Peterburi ja Tallinna tähtsate ehitiste tarbeks.

2.5. Küla infrastruktuur

Küla elektrivarustuse toitealajaam 35/10 KV paikneb Haibas. Maaüksusi läbivad mitmed kõrge- ja madalpingeliinid. Energia jaotuse küla majapidamistesse tagavad alla 1 KV õhuliinid. Positiivne areng, et viimastel aastatel on asendatud vanu õhuline kaabelliinidega. See tõttu on vähenenud elektrikatkestuses ja voolupinge kõikumised.

Küla toimiv sidevõrk side maakaabelliin on vananenud ja ei taga tänapäeva vajadustele vastavat teenust. Tulenevalt asukohast tingitud levivõimalustele tarbitakse erinevate sideettevõtete mobiil ja muud sideteenust sealhulgas internetiühendused. Hetkel arutusel olevas Harjumaa sotsiaalse infrastruktuuri arengukavas on märgitud perspektiivseks baasvõrgu ühenduskohaks Haiba. Kuidas sealt laivõrk edasi küladesse laieneb ei ole veel teada? Ehk päästab meid siiski „Eesti infoühiskonna arengukava 2015“, mis seab eesmärgiks, et 100 % kodudele tekitatakse võimalus lairiba võrguga liitumiseks ja interneti ühenduskiiruse 100 Mbit/s tarbimiseks. Samas välja ehitatav fiiberoptiline baasvõrk asub 96 % majapidamistest lähemal kui 1,5 km.

Külas on paigaldatud külapiire ja teid tähistavad viidad. Puuduvad talude nimetähised ja viidad loodusobjektide jm. vaatamisväärsuste juurde. Infotahvlid hoiavad külaelanikke kursis külas ja vallas toimuvaga.

Sotsiaalse infrastruktuuri objektid hetkel külas puuduvad. Lähimaks kooliks Mõnuste külale on Kernu Põhikool, lähim lasteaed paikneb Haibas ja samas asub ka kauplus ning raamatukogu koos avaliku internetipunktiga ning sisetingimustes sportimisvõimalused asuvad Haibas – Kernu valla Rahvamajas. Kernu Valla Rahvamajas on võimalus osaleda erinevatel kultuurisündmustel (teater, kino jms) ning võimalus osa võtta ringide tööst (rahvatants, linetants, laulustuudio, fotoklubi, käsitöö jms)

Lähim noortekeskus paikneb samuti Haiba külas.

2.6. Külaelanike koostöö

Mõnuste küla elu muutus aktiivsemaks kui korraldati küla esimene kokkutulek, millest võttis osa 135 inimest. Samal, 2005. aastal loodi MTÜ Mõnuste Külaarendamise Selts, mille liikmed on põhilised külaelu aktiviseerijad. Küla kokkutulekuid otsustati korraldada iga kolme aasta tagant. Enamus küla ühisüritusi - jaanipäevad, spordivõistlused, kokkutulekud – toimub küla keskses asuval kiigeplatsil. Keskusesse on rajatud külakiik, lastele liivakast ja kiiged, kaugushüppe kast, korvpalli- ja võrkpalliplats ning jalgpalliväljak. Lisaks on rajatud lõkke ja grillikoht ning katusealune taidlejatele.

2009 a augustis toimus küla teine kokkutulek, mis oli sama rahvarohke kui eelminegi. Ühiselt tehti sporti, kuulati laste ja noorte kontserti, osaleti õnneloosis, söödi suppi ning tantsiti järgmisse päeva.

Mõningaid kokkusaamisi, koosolekuid on peetud Mäe ja Ristema taludes, laste jõulupidu on korraldatud Mõisamaa talus.

Kohalikust omaalgatusprogrammist saadud rahadega rajati Mõnuste külale teeviidad ja külasildid, lisaks paigaldati kaks infotahvliit.

Samast programmist saadi toetust murutraktori ostmiseks, et hoida korras külakeskus ja teeääred.

2009 a oktoobris korraldas küla aktiiv matka läbi Mõnuste dolomiidikarjääri, Ruila looduskaitseala Ruila järveni. Ühiselt vaagiti võimalust sinna matkaraja ehitamiseks.

Külaelu aktiivsemaks muutumisele on kaasa aidanud ühised ülesastumised Kernu valla talimängudel.

Eriti on ühistunde tekkimisele kaasa aidanud ühiselt küla arengukava koostamine.

2.7. Inimesed

Ühe märkimisväärse külaelaniku elulugu, milles kajastub tollase aja elu ja olu vaata arengukava lisa nr 2.

3. Olemasolevad õigusdokumendid, arengukavad, lepingud.

Mõnuste küla arengukava kirjutamisel on arvestatud alljärgnevat dokumente:

1. Kernu valla põhimäärus. Muudetud 20.09.2007 määrusega nr 10. Jõustunud 01.10.2006.
2. Kernu valla arengukava aastateks 2003-2015. Täiendatud ja vastu võetud Kernu vallavolikogu 17.septembri 2009 määrusega nr 12
3. Kernu valla üldplaneering. Vastu võetud 19.05.2005 Kernu vallavolikogu otsusega nr 23 ja kehtestatud 13.10.2005 otsusega nr 40
4. Kernu valla ehitismäärus. Muudetud 20.09.2007 määrusega nr 10. Jõustunud 01.11.2007.

4. Küla vajadused

Ankeetküsitluse põhjal selgusid valdkonnad, millega külaelanikud on rahul ning samas ilmnesid mitmed probleemid.

Kõik vastanud peavad väga oluliseks, et Mõnuste külas on hajaasustus ning säilinud rohealad. Väga tähtis külarahvale on see, et siiani pole olnud suuri probleeme turvalisusega. Elu Mõnustes on rahulik ja turvaline, loodusega kooskõlas. Selline on enamus inimeste nägemus järgnevatest aastatest Mõnustes.

Aga on ka kitsaskohti. Suurimat muret tekitavad külateed ja nende olukord – räämas teeääred, liiga hiline (ei arvestata töötaja algusega) lumetõrje, suvine tolmutõrje, augud. Paljud näevad suuremat probleemi just talvisel ajal. Päris mitmed pered, küla ühes piirkonnas. ei saa kasutada puurkaevu vett, kuna see on **joogiks kõlbmatu**.

Valdaval osal külaelanikest on lahendamata kanalisatsiooni probleem ning soov kasutada kaasaegseid puhastusseadmeid.

Külaelanikud soovivad endale kokkusaamise kohta, mida saaks aastaringelt kasutada. Praegust nn välikülakeskust on võimalik kasutada ainult suvehooajal. Ühiselt on arutatud ka sportimise võimaluste üle. Matka- ja suusaraja olemasolu on peetud oluliseks.

Vanemale generatsioonile oluline teema on arstiabi kättesaadavus.

Tõenäoliselt ei rahulda Haiba arsti vastuvõtuaegade vähesus elanikkonna vajadusi. Sooviti ka arsti vastuvõtupunkti võimalust osta lihtsamaid ravimeid.

5. Küla tulevikupilt 2015

Mõnuste-mõnusasti koos!

Selline on Mõnuste küla slogan, mis iseloomustab küla elu ja tegemisi.

Mõnuste küla on hajaküla keset kaunist loodust, kus põllud vahelduvad metsatukkadega. Külarahvas hoolib oma koduümbrusest, külas pole ühtegi mahajäetud elamist, külapiiril on teadetetahvlid toimuva kohta, sissepääsuteed taludesse on tähistatud omanäoliste viitadega. Külateed on korras ning teeääred puhtad ning maitsekalt kujundatud. Külaelanikud on rahul turvalise ja rahuliku elukeskkonnaga keset puhast loodust – sellepärast nad soovivadki seal elada. Kõikides taludes on oma puurkaevud, mille vesi on joogikõlbulik. Selle nimel on puhastatud kaevusid, lisatud filtreid jms. Ühiselt on lahendatud kanalisatsiooni probleem. Soovijad on saanud toetust EU fondidest kaasaegsete biopuhastite rajamiseks. Raiutud metsalangid on korrastatud ja asemele on istutatud uued puud. Metsaomanikel on kehtivad metsamajanduskavad, mille ettekirjutusi järgitakse.

Külas olevad potentsiaalsed pärandkultuuri-, ajaloo- ja kultuuriobjektid on heakorrastatud ja tähistatud. Ühiselt leitakse võimalusi ajalooliselt väärtuslike hoonete/objektide renoveerimiseks ja uue elu andmiseks.

Küla läbivas Haiba peakraavis on vesi puhas ning voolab tõketeta.

Küla piiridesse jäävale Ruila looduskaitsealale on rajatud loodusrada, rada teeb ringi ümber Ruila järve ning suundub Mõnuste dolomiidikarjääri suunas. Loodusraja rajamisel arvestatakse Ruila kaitsealale kehtestatud piiranguid. Teele jäävad turbalõikamise alad ning kaunis raba. Dolomiidikarjäär on looduskaitse all ning seal kaevandamist ei toimu. Karjäär on ainulaadne oma liigirikkuse ja ehedusega.

Loodusrajal asuvad mitmed infotahvlid teele jäävate loodusobjektide kirjeldustega. Rada on tähistatud ja hõlpsasti läbitav.

Külas puudub suurtootmine. Külaelanikud käivad valdavalt tööll Tallinnas või mujal vallas. Paaris talus tegeletakse loodus- või taluturismiga – võimalik on ööbida, tutvuda looduslähedase eluviisiga, osaleda talutöodes või käia matkamas. Hooajaliselt tehakse koolitusi, seminare või loomingulisi ettevõtmisi suurematele rühmadele.

Mitmes talus tegeletakse loomapidamise ja põllumajandusega.

Külas on hobusefarm, kus saab tegeleda ratsutamisega. Oma küla elanikud saavad kohapeal osta külas toodetud toiduaineid- piima, liha, mune, juurvilju, puuvilju, mett jms. Taluturg toimub hooajaliselt välitingimustes või ajutiselt selleks kohandatud ruumides. Enamus toodetest on mahetooded. Samas saab osta ka käsitööd vms.

Külakeskuses toimub vilgas tegevus. Selleks on olemasolevale kiigeplatsile rajatud mõnus majake, kus saab aastaringelt koos käia. Ühiselt tähistatakse rahvakalendri tähtpäevi ning korraldatakse harivaid/loomingulisi üritusi ja koolitusi. Oluliseks peetakse suhteid naaberkülade elanikega.

Keskuses on mälestusesemeid küla ajaloost ja inimestest, fotonäitus ühistest tegemistest ja mõnus tee/kohvijoomise nurgake.

Kiigeplatsil on võimalik teha sporti, kiikuda, esineda, teha tuld ning lastel mängida liivakastis. Kiigeplats on nii noorte kui ka vanade kokkusaamise koht aastaringelt. Ühiselt rajatud külakeskuses on ammu teada tarkus – koostegemises peitub jõud.

6. Eelisarendatavad valdkonnad

Allpool loetletud teemalõigud pole tähtsuse järjekorras, vaid on kõik olulised ja omavahel seotud.

Mõnuste külal on oma külakeskus, kus aastaringelt käib vilgas tegevus

Külakeskuse rajamine toetab külaelanike aktiivsuse kasvu ja koostöötahet. Küla tunnuslausegi - **Mõnuste-mõnusasti koos!** - väärtustab koostegemist. Mõnuste küla inimestel on siiani põhiline suhtluse aeg suvi. Sel ajal saadakse kokku kiigeplatsil, tehakse ühiselt hoogtööpäevi, ehitatakse, käiakse matkamas ja siis vaibub külaelu kuni järgmise suve alguseni. Siiani pole olnud ühist kokkusaamise kohta.

Olemasolevale kiigeplatsile saab **rajada külakeskuse hoone**, kus on **aastaringelt võimalik kokku saada** – tähistada tähtpäevi, läbi viia koolitusi ja

loovõhtuid, pidada koosolekuid. Võimalusel saab kasutada ära kiigeplatsil olevat pisikest kaalumaja, tehes vajalikke ümberehitusi. Oluline on jälgida **loodussäästlikkust** - ehitamisel ja renoveerimisel kasutada ökoloogilisi materjale.

Külakeskuse majas saab olema võimalik tutvuda Mõnuste **küla ajaloo**ga seotud esemete, fotode ja muu seonduvaga. Samuti leiab sealt **infot** küla ja valla loodusobjektide, vaatamisväärsuste ja matkaraja kohta. Külakeskusest saab alguse matkarada Ruila järveni.

Külakeskust saavad külaelanikud kasutada ümbruskonna elanikele oma **teenuste** pakkumiseks (nt juukselõikus, massaaž, huvitegevus jms).

Külakeskuse paremaks ära kasutamiseks saab seda kasutada **hooajaliselt taluturuna**, kus küla-ja vallaelanikud saavad otse tootjalt osta toiduaineid, käsitööd, saunavihtasid vms. Mõnuste külas on mitmeid talusid, kes tegelevad loomapidamise ja põllumajandusega. Külakeskuses asuv nn vabaõhu taluturg viib kokku tootjad ja tarbijad. Teadliku tarbija olemasolu soosib mahetootmise laienemist.

Küla- ja ökoturism, tegus külakeskus, loodusrada, korras pärandkultuuri-ja ajaloolised objektid on teinud Mõnuste mõnusaks ajaveetmise kohaks

Mõnuste küla pärli – ajaloolist **paekarjääri** – on vaja väärtustada nii looduskaitse, pärandkultuuri kui ka ajaloo seisukohalt. Karjäär on väga huvitava liigenduse ja liigirohke kooslusega, seal kasvab mitmeid haruldasi taimi (sh kãpalisi). Dolomiidikarjääril on ka põnev ajalugu. Kõike seda saab eksponeerida ja kasutada ära inimeste loodusteadlikumaks muutmisel nii koolinoortele kui täiskasvanutele. Ankeetküsitluse põhjal selgus, et külarahva ühine soov on **säilitada olemasolev karjäär sellisena nagu ta on ning väärtustada teda järeltulevale põlvkonnale**.

Mõnuste küla alale jääb Ruila looduskaitseala koos Ruila järvega, kauni raba ja põneva soomaastikuga. Järv hinnatud kalastajate hulgas. Selliste huvitavate loodus-ja pärandkultuurialade olemasolu on heaks aluseks **loodusraja rajamisele**. Koostöös naaberküladega on võimalik rada pikendada ja täiendada (vt Allika küla arengukava).

Tähistatud rajad, viidad, selgitustahvlid aitavad kaasa inimeste **loodusteadlikkuse kasvule**.

Mõnuste külas on mitmeid pärandkultuuriobjekte. Hetkel on teada üle kümne koha -Uettoa, Rometi ja Tõnupõllu maadel olev muinasasulakoht, Mõnuste paekarjäär, Rebasefarm, Hingu oja alguse allikad, Mõisamaa popsi-ja veskikohad, Inga talukoht jne. Oluline on **korrastada, märgistada ja säilitada** kõik teadaolevad **pärandkultuuriobjektid** ja võimalusel leida uusi. Tähtis on ka tegeleda potentsiaalsete **ajaloo-ja kultuuriväärtusega objektide parendamisega**. Ühiselt püütakse leida võimalusi väärtuslike hoonete/objektide renoveerimiseks. Kõik eelnev koos loodusraja olemasoluga toob külla inimesi, kes on huvitatud kasulikust ja huvitavast ajaveetmise võimalusest pealinna lähedal looduse keskel.

Kõige eelnevaga haakub võimaluste loomine neile külaelanikele, kes soovivad oma maalähedast eluviisi propageerida **küla-ja ökoturismi** abil. Ratsutamine, osalemine (mahe)põllu-ja talutöödel, ravimtaimede korjamine, mesindus jms on alad, mis haakuvad kohaliku elu-oluga. Just selliste innovaatiliste teenuste arendamine toob külalisi Mõnustesse ja pakub neile unustamatuid elamusi. Lisaks tutvumisele inimeste igapäevaeluga on perspektiivikas leida võimalusi ka majutusteenuse pakkumiseks ning seminaride/koolituste läbiviimise koha loomiseks.

Mõnuste on turvaline hajaasustusega küla keset kaunist ja puhast loodust, kus on hea joogivesi, korras teed ja kiire internet

Mõnuste küla elanike ankeetküsitluse põhjal selgus, et kõige enam väärtustavad inimesed elamist turvalises ja ajalooliselt väljakujunenud haja-asustusega külas. Just eelpool mainitu tõttu on inimesed teinudki oma valikud selle valla ja selle küla kasuks. Elanikud soosivad loodussõbralikku väikeettevõtlust, välistades täielikult suurtootmise (sh põllumajandusliku), millega võib kaasneda müra ja saastatus. Kõigi elanike ühine soov on võimalusel **säilitada olemasolev avamaastik ja hoiduda tiheasustusest.**

Paljudel Mõnuste majapidamistel puudub **joogikõlbulik vesi**. Joogivett tuuakse pealinnast või mujalt suurte kanistritega. Vajalik on tellida **keskkonnauuringud**, et leida põhjus, miks joogivesi ühes küla piirkonnas on reostunud. Vastavalt uuringutele saab valida edaspidise tegevuskava.

Enamustes majapidamistes on aegunud kanalisatsioonisüsteemid ilma vajalike **kogumiskaevude ja biopuhastiteta**. Tarbitakse joogiks aga vett ca 5-20 m sügavuselt, kus vee kvaliteet on mõjutatav inimtegevusest. Arvestades, kui oluline on puhas joogivesi elukvaliteedile, on üks eesmärke need kindlasti **kaasajastada.**

Mõnuste küla kõik teed on kruusakattega. Küla läbiva põhilise tee – **Mõnuste-Kernu tee** – muutmine **kõvakattega teeks** muudaks oluliselt elukvaliteeti. Tee tolmuwabaks muutmine on külaelanikele tähtis puhtama õhu tõttu ja arvestusega, et päris tee äärde jääb mitmeid majapidamisi.

Samas puuduvad ka jalakäijate teed, mis tagaks ohutuma liikluse.

Oluline on **mobiilside ja internetilevi kvaliteedi tõstmisele** kaasaaitamine. Kvaliteetne side ja kiire internet aitavad luua võimalusi kaugtöö aktiivsemaks kasutamiseks.

7. Tegevuskava aastateks 2010-2015

Eesmärk	Tegevus	Tähtaeg	Eeldatavad teostajad	Eeldatav finantseering
Mõnuste külal on oma külakeskus, kus aastaringelt käib vilgas tegevus				
Mõnuste küla kiigeplatsile on rajatud külakeskuse hoone, kus saab aastaringelt tähistada tähtpäevi, läbi viia koolitusi ja loovõhtuid, pidada koosolekuid. Seal toimub periooditi vabaõhu taluturg. Majas on infokeskus ning väljapanekud kohaliku ajaloo kohta ning võimalik arendada isikuteenuseid (juuksur, massaaž jms).	Investeeringiprojektide ettevalmistamine ning detailplaneeringu algatamine	2010/2011	küla+vald	küla +vald LHKK Me 1.1.
	Hoone projekteerimine	2010/2011	küla + vald	küla+vald LHKK Me 1.2
	Hoone ehitamine koos siseviimistlusega	2012	küla+vald	küla+vald LHKK Me 3.2
	Hoone kasutuskorra reguleerimine	2012	küla	küla
Info ja materjalid kohalike ning piirkonna ajaloo-, kultuuri- ja loodusväärtuste kohta on külakeskuses kättesaadavad	Tihedad kontaktid valla ja teiste küladega informatsiooni jagamiseks	järjepidev	küla+vald	küla+vald LHKK Me 4.3
Külaelanikud võtavad aktiivselt osa ühistest üritustest (koolitused, loominguline tegevus, sportimine jms)	Ürituste korraldamine vastavalt külarahva soovidele	järjepidev	küla	Küla LHKK Me 2.3
Elavnenud on ühised ettevõtmised ja koostöö naaberküladega ning vallaga		järjepidev	Küla+vald	Küla+vald LHKK Me 2.3
Laienenud on elanikele pakutavate teenuste hulk	Vajalike teenuste väljaselgitamine ja võimalusel	järjepidev	küla	Küla+vald LHKK Me 3.2

	organiseerimine			
	Läbirääkimised tootjatega taluturu käimalükkamiseks	2011	küla	küla
Arstiabi ja apteek on külaelanikule kättesaadavam	Läbirääkimised vallaga	2012	küla+vald	vald
Küla- ja ökoturism, tegus külakeskus, loodusrada, korras pärandkultuuri-ja ajaloolised objektid on teinud Mõnuste mõnusaks ajaveetmise kohaks				
Mõnuste paekarjäär looduskaitse – ja pärandkultuuriobjektina on säilinud oma eheduses järeltulevatele põlvedele loodusteadlikkuse kasvu-ja õppelavana		järjepidev	vald+küla	ELSF LHKK Me 4.2
Rajatud on tähistatud loodusrada marsruudiga Mõnuste külakeskus-paekarjäär-Ruila soo ja raba-turbaaugud-Ruila järv	Läbirääkimised naaberküladega ühise projekti koostamiseks	2015	vald+küla	LHKK Me 4.3
Pärandkultuuri-ja ajaloo-objektid on korrastatud, märgistatud ja säilitatud	Eravaldues olevate potentsiaalsete kultuuri-ja ajaloo-objektide parendamine ning pärandkultuuriobjektide märgistamine	2011	küla	LHKK Me 4.2
	Renoveerimist ja säilitamist vajavate hoonete/objektide rekonstrueerimine	2015	küla	LHKK Me 4.2
Külas on loodud soodsad tingimused talu-ja ökoturismiga tegelemiseks	Võimalike huviliste väljaselgitamine ja koolitus(t)e organiseerimine	2013	küla	Küla ELSF
Mõnuste on turvaline hajaasustusega küla keset kaunist ja puhast loodust, kus on hea joogivesi, korras teed ja kiire internet				
Mõnuste küla on säilitanud ajaloolise hajaasustuse ja avarad põllud Küla on puhas ja korras	Heakorralduste korraldamine. Haljastus-ja heakorraprojektide tellimine ja järgimine.	järjepidev	küla+ vald	Küla+vald LHKK Me 5.1 LHKK Me 5.3

Mõnuste külas on hea ja puhas joogivesi	Keskkonna uuringute tellimine	2011	küla+vald	küla+vald LHKK Me 1.3 ELSF
	Edasine käik vastavalt uuringutele	2011/ 2012	küla+vald	
Mõnuste metsade majandamine toimub heaperemehelikult	Metsaomanikel on kehtivad metsamajandus kavad ning nad järgivad ettekirjutusi	järjepidev	küla	Küla ELSF
Küla majapidamiste kanalisatsioonisüsteemid on kaasaegsed ning loodussäästlikud	Kaasaegsete kanalisatsioonisüsteemide rajamine koos biopuhastitega igale majapidamisele	2015	küla	Küla
Mõnuste küla teed on aastaringselt korras ja hooldatud, teeääred on puhtad	Külainimeste ja valla koostöö olukorra parendamiseks	järjepidev	küla+vald	Vald+küla
Küla läbiv põhitee Mõnuste-Kernu on tolmuva	Läbirääkimised vallaga	2010	küla+vald	Vald+küla
Külas toimib hästi naabrivalve	Pidev infovahetus, naabrivalve piirkondade loomine	järjepidev	küla	küla
Mõnustes on kiire internetiühendus ning hea mobiililevi.	Uuringud parema levi saamiseks	2011	küla+vald	küla
Külas on heatasemeline ja operatiivne infovahetus	Kodulehe loomine ja pidev täiendamine	2011/ järjepidev	küla	LHKK Me 4.3

8. Arengukava jälgimine, korrigeerimine

Küla arengukava vaadatake üle ja tehakse vajalikud korrektuurid korra aastas varakevadel. Eestvedajaks MTÜ Mõnuste Külaarendamise Selts. Kirja pandud eesmärkide täitmine eeldab kõigi külaelanike aktiivset osalust. Väga oluline plaanide elluviimisel on valla toetus ja suhted naaberküladega.

9. Kokkuvõte

Arengukava koostamise protsess on olnud mitmetahuline.

Külahvale ettepaneku tegemise otsus võeti vastu 2009 aasta märtsis MTÜ Mõnuste Külaarendamise Seltsi koosolekul. Otsustati, et realselt alustatakse pärast küla kokkutulekut, kus toimus ka külahva teavitamine ja kutse osalemisele. Külaelanikud said teavet telefoni teel, valla lehest ja teadetetahvliit. Kõigil on olnud võimalus osa võtta.

Esimene kokkusaamine toimus 27.ndal augustil 2009 Kernu rahvamajas.

Küla üldkoosolekul osales 17 külaelanikku - Armo Aas, Hinno Haabu, Enel Eha, Rein Randmets, Jaan Alender, Anu Aas, Ölme Kriisa, Vello Kriisa, Mare Vingel, Lembit Kiviselg, Vello Mikker, Endel Kangur, Merle Beljäev, Ivar Must, Kaja Kaasik, Anneli Aas, Eve Soosalu. Külal oli vallavanem Enn Karu. Ühiselt võeti vastu otsus **arengukava koostamiseks ja tugigrupi moodustamiseks**. Jagati **ülesandeid**.

Teine kokkusaamine toimus 27.ndal septembril värskes õhus matkarajal.

Vaadati ühiselt **matkaraja rajamise võimalusi** teekonnal kiigepaltsilt läbi Ruila raba Ruila järveni ja tagasi. Tutvuti Mõnuste paekarjääriga. Osales 16 külaelanikku. **Jagati laiali küsitluslehed**.

28. september – 20. oktoober toimus **ankeetküsitlustele vastamine**.

Kolmas kokkusaamine toimus 27.ndal oktoobril Kernu rahvamajas. Osales tugigrupp, 9 külaelanikku. Tutvuti tagastatud **ankeetide sisu ja tulemustega**. Sõnastati **eesmärgid ja tegevused**. Vaadati **vanu fotosid ja arhiivmaterjale**. Otsustati olulisemad neist **skannerida**. Kuulutati välja külaelanike poolt pakutud ja valitud Mõnuste küla tunnuslause – **Mõnuste-mõnusasti koos!**

26. detsember, laste jõulupidu Mõisamaa talus – osales koos lastega 19 külaelanikku. Räägiti **töö käigust** ja lisainfo vajadusest.

20. veebruar 2010 – arengukava koostamise tugigrupp tutvus esmaversiooniga. Tugigrupi koosolekul, 17. märtsil Kernu rahvamajas tehti arengukavas mõningaid parandusi ning ühel häälel otsustati saata arengukava **tutvumiseks külahvale** ning valla esindajatele. **26.ndal märtsil 2010** toimunud külakoosolekul **võeti arengukava üksmeelselt vastu**.

Arengukava koostamise projektijuht oli Eve Soosalu. Küla tehnilise infrastruktuuri, paiknemise ja looduslike olude kirjelduse tegi Mare Vingel.

Külaelanike sotsiaalsest elu-olust ning külakroonikust Evald Rennikust kirjutas Merle Beljäev. Legende ja jutukesi külaelu kohta kogus Anu Aas. Tutvumismatka Ruila rabasse organiseeris Anneli Aas. Ankeetküsitluse viis läbi ning ülejäänud osad pani kokku Eve Soosalu.

10. Kasutatud kirjandus

Aas Anu, Noppeid Mõnuste külast, käsikiri, 2009

Loolaid Ülar, Sudakova Lea, Kärner Indrek, Küla arengukava koostamine, Eesti Külade ja Väikelinnade Liikumine Kodukant 2003

Põldmäe Julius, Haiba sovhoos, käsikiri, 1984

Pärdi Heiki, Eesti taluhäärberid II, kirjastus Tänapäev 2007

Rennik Evald, Mõnda Kernu minevikust, käsikiri, 1979

Mõnuste küla arengukava 2010-2015 , lisa nr 2

Evald Rennik

Evald Jakobi poeg Rennik sündis 7. aprillil 1911.a. Tallinnas töölisperekonnas. Aasta pärast Evaldi sündi suri isa, jättes lese järgi kahe pojaga. Saades nelja aastaseks viis onu (isa vend) ta enda juurde maale, Kernu valda Ristemaa tallu, kus olid üles kasvanud ka Evaldi isa ja vanaisa.

1919.a – 1925.a käis Evald Kernu 6. Klassilises algkoolis, seejärel asus tööle kodumajandis. Leerikooli läbis 1927.a Hageris. 1931 - 1932.a teenis aega kaitseväes. Algul Viljandis, hiljem Narva garnisonis – 1. Jalaväe rügemendi III pataljoni staabikirjutajana. Tulles tagasi kodutallu avanes tal võimalus oma haridusteed jätkata Eesti Haridus Sõprade Seltsi Kodupõllumajanduskoolis. Teoreetiline õppimine toimus kirja teel ja praktika korraldati Virumaal Vaeküla põllutöökooli juures.

1944 aasta oktoobris mobiliseeriti punaarmeele, sõjategevusest võttis osa Kuramaal Läti NSV-s. Pärast sõja lõppu, peale 1945.a. 9. maid komandeeriti sõjaväeliseks Tallinna Meresadamasse II laadimiserajooni kontorisse raamatupidajaks, vabanedes demobiliseerimise korras 1945.a. detsembri lõpul, saades medali „Võit Saksamaa üle“.

Peale demobiliseerimist, tulles kodutallu määrati Evald Kernu valla TSN Täitevkomitee poolt valla Maakorralduskomisjoni liikmeks. Hiljem valiti Kernu k/n saadikuks, kolme koosseisu, töötades saadikuna eelarve ja põllumajanduskomisjoni esimehena. Viimases k/n koosseisus kuni Nissi külanõukoguga liitumiseni 1948.a. valiti k/n aseesimeheks, täites lühemat aega k/n esimehe kohustusi tema haiguse ajal. 1949.a. veebruaris asus tööle vastloodud Kernu ühismajandi „Tee töusule“ raamatupidajana (töötas 2 aastat). 1951.a. ühinesid väikesed kolhoosid üheks suurmajandiks, mille nimeks sai „Võitlus“, selles majandis töötas Evald 8 aastat kassapidajana. 1959.a. ühines kolhoos „Võitlus“ Haiba sovhoosiga, kuhu asus tööle samal aastal 20. Detsembril töötades mitmetel töökohtadel: põllutööliseks, põllumajandusbrigadirina ja mitmekoosseisulise teemeistrina.

Peale põhitööd võttis osa ka sovhoosi organisatsioonilistest tööst, oli ametiühingu komitee liige, palga ja sotsiaalkomisjoni esimees, ühtlasi majandi tsiviilkaitse objekti komandöri asetäitjana.

Haiba sovhoosi 15. aastase teenistuse kestel avaldati tunnustust kaheksal korral: kaks korda omistati Evaldile majandi kutseala parima töölise nimetus koos vimplitega, neljal korral anti rahalist preemiat, mainitud tunnustused on kantud Evaldi tööraamatusse majandi juhi allkirjadega ja pitsatiga.

Põllumajanduse juhtimise ja töötulemuste eesti anti talle Harju raj. Täitevkomitee ja rajooni Põllumajandusvalitsuse ühine aukiri 1965.a. põllumajandustöötajate päeva puhul „Rahva Võidu“ kolhoosis.

Valitsuse poolt anti talle neli medalit:

- 1. 50.a. Nõukogude Liitu, välja antud 1969.a.*
- 2. V.I.Lenini 100. sünniaasta medal 1870-1970, välja antud 1970.a.*
- 3. 30. aastat Suurest Isamaasõjast, välja antud 1975.a.*
- 4. 60. aastat Nõukogude Liitu 1918.-1970.a., välja antud 1987.a.*

Haiba sovhoosi teenistusest lahkus Evald 1973.a. ja läks riiklikule pensionile.

Pensionil olles tegeles kodukoha Kernu mineviku, samuti Hageri kiriku ja koguduse uurimisega. Ajalooliste uurimiste kokkuvõtte on tehtud brošüürides:

1. Mõnda Kernu minevikust, koostatud 1979.a.
2. Ülevaade Hageri koguduse Saku, Hageri ja Pahkla palvemajade ajaloost, koostatud 1979.a.
3. 35. aastat Haiba sovhoosi vaadatuna koduloolase pilguga. koostatud 1980.a.
4. Evangeelse kiriku ja tema ametikandjate osa meie kodumaa kultuuriajaloo, koostatud 1981.a.

Oli E.E.L.K. Hageri koguduse juhatuse liige alates 1963 a saadik. Valitud juhatuse poolt 1976 aastal Hageri kiriku Saku filiaali jutlustajaks. Otsus kinnitati E.E.L.K. Konsistooriumis 12. veebruaril 1976 a, lõplik kinnitamine toimus NSVL Ministrite Nõukogu juures asuva Eesti Usuasjade Voliniku poolt sama aasta suvel, mil anti välja jutlustaja töötõend nr 112.

E.E.L.K Konsistooriumi otsusega 1979 a määrati Hageri koguduse õpetaja Paul Saar Petrozavodski linna Ingeri-Soome koguduse hooldajaks-õpetajaks. Tema äraoleku puhul täitis Evald Hageris õpetaja kohustusi.

Mõnuste – mõnusasti koos!